

Skriftlig opgave

Sproget i de nye medier

Materiale

Tekst 1. Anita Bay Bundegaard: "Skrift og tale", Klumme i *Politiken* 9.3.2013

Tekst 2. Michael Halskov: "Er du okay", Kronik i *Fyens Stiftstidende* 26.10.2013.

Tekst 3. Lotte Thorsen: "Stavefejl går ikke på sociale medier", *Politiken*, 13.8.2014.

Opgaver

Vælg en af følgende opgaver:

1. Skriv en kronik om Anita Bay Bundegaards klumme (tekst 1).
Kronikken skal indeholde en redegørelse for hovedsynspunkterne i klummen, en karakteristik af argumentationsformen og en kritisk stillingtagen til dens hovedsynspunkter.
Overskrift: Sproget på Facebook
2. Skriv et essay om brugen af sprog på de sociale medier.
Essayet skal tage udgangspunkt i nogle af de synspunkter, der kommer til udtryk i tekst 2.
Overskrift: Sproget i de sociale medier.

Tekst 1

Anita Bay Bundegaard

Skrift og tale

De sociale medier skubber vores kommunikation i retning af skriftsproget.

Anita Bay Bundegaard

Redaktionschef for kultur, debat og kritik og medlem af Politikens lederkollegium

Efter ni år med Facebook er forskerne nu ved at have tilstrækkeligt materiale til at kunne tolke på brugernes adfærd.

I onsdagsavisen skrev vi, hvordan de mere passive brugere af Facebook bliver misundelige på de aktive brugere og især på alle de opadvendte tommelfingre, de får, når de opdaterer deres status. Mens Facebook styrker nogles selvfølelse, sender den andres i bund.

Mange bliver ikke bare kede af at være vidne til andres succes målt i antallet af 'likes', de bliver også kede af sig selv.

Noget tyder på, at de Facebookbrugere, som ikke formår at falde ind i jargonen og opdatere på den 'rigtige' måde, føler sig udenfor.

Så vidt jeg kan bedømme på baggrund af min egen helt uautoriserede

adfærdsforskning af egne Facebookvenner, handler det om at levere den rigtige kombination af selvpromovering og ironisk distance, der gør, at man får peget på egne fortræffeligheder, uden at det bliver alt for uklædeligt.

Det lader sig næsten ikke gøre uden smileyer, og hører man til dem, der nægter at garnere sine budskaber med glade eller sure miner, bliver det nemt Facebookforkert, hvilket kan tælles i mangel på 'likes'.

Mens henholdsvis misundelsen og selvfølelsen vokser på Facebook, er det endnu uoverskueligt, hvad den virtuelle kommunikationsrevolution kommer til at betyde for vores identitet

Det kan altså synes, som om Facebook og de andre sociale medier først og fremmest har sat os i stand til at konstruere vores liv. Et liv, der allerede i kraft af den voldsomt forøgede kommunikation i den senmoderne verden har fået et skrevet og historiserende præg. Vi informerer, dokumenterer, kommenterer osv. i et formodentlig hidtil uset omfang.

Måske er det netop derfor, der samtidig er så mange kurser i at 'leve i nuet', som det hedder. Mindfulness og alt det der. Fordi arbejdslivet og fritiden ved skærmene vænner os til at opsummere, inden vi har oplevet.

Og et eller andet sted slår en sikring så fra og kræver stumt og dumt nærvær. Som vi så skal på kursus for at lære, selv om det egentlig må siges at være naturligere at være til stede end ikke at være det. I hvert fald så længe vi ikke er døde.

De sociale medier og internettet i det hele taget har tilsyneladende skubbet vores kommunikation i retning af skriftsproget. Mobiltelefonerne er i mindst lige så høj grad sms-telegrafer, som de er telefoner. Er det i stigende grad de ældre, der ringer, og de unge, der skriver?

I så fald kan det forklare den interessante forvirring omkring de sproglige kodeks – de unges ironi og cool attitude dominerer deres talesprog og skal flyttes med over i deres skriftsprog. Og her støder det sammen med overleverede konventioner, fra før de og deres mobiltelefon blev født.

Skriftsproget var i gamle dage det formelle sprog, som væsentligst blev taget i anvendelse, når det var alvor. Man blev fyret på gråt papir og skrev, når man var forelsket eller rasende over kommunens skalten og valten med skatteydernes penge. Man klarede alt det andet, alt det afslappede med en snak. I dag er det ved at være omvendt.

Skriftsproget i mail og sms'er og på Facebook er en talesprogsvariant 'talt' med fingrene.

Talesproget modelleres efter den nye høflighed blandt de unge, som siger 'hvadbehager', holder døren for én og fra al den amerikanske kultur, selvfremsstillingerne i 'X Factor' og hele den amerikanskinspirerede retoriske kultur ved, at er man på, skal man kunne tale for sig.

Alle er deres egen kommunikationschef, hvis det skulle komme dertil, og det kan det hurtigt, når man skal til jobsamtaler, pitche projekter eller lave en standup til hjemmesidens præsentationsvideo.

Mens henholdsvis misundelsen og selvfølelsen vokser på Facebook, er det endnu uoverskueligt, hvad den virtuelle kommunikationsrevolution kommer til at betyde for vores identitet, omgangsformer, solidaritetsfølelse og den

almindelige respekt for viden og kompetence. Internetgenerationen er først så småt ved at komme til magten, og om de er mere eller mindre kritiske, mere eller mindre forblæste i hovedet end tidligere generationer, er for tidligt at sige. Men det er let at se, at kravene til deltagelse i de kommunikative netværker er voldsomme. Skærmene kræver os og vores tilstedeværelse, og den skal vi hente et sted fra. Hvorfra? Fra det levede liv ude i virkeligheden. Så længe det da giver mening at skelne mellem det virtuelle og det virkelige. Måske er den grænse også allerede passeret.

Michael Halskov: Er du okay?

Modeluner, ny teknologi og nye samtaleformer giver nyt sprog. Alligevel skal de voksne lære at tale ordentligt!

Af Michael Halskov Camilla Nielsens Vej 5 6. th., Frederiksberg - direktør Study Danish, cand. phil.

Det er de unges skyld. Sadan kunne det se ud, som om mange sprogforskere tænker, hvis man følger debatten om danskernes sprogbrug. De unge taler moderne, sociale medier-sprog. De hører en masse hip-hop og smitter bare hinanden med darlige vaner. Omg, det er ikke spor nice! Det påvirker resten af sproget i darlig retning.

Det er ikke hele sandheden. I mine øjne er det snarere de voksne, der har gældsbyrden. Det er de voksne, der ikke kalder en spade for en spade og står ved ordenes oprindelige og ofte tydelige betydning og værdi. Det er heller ikke de unge, der har fundet på, at sætte super foran alting som i Super Best.

Desuden bander de voksne.

Når en seriøs bog fra Rosinante kan hedde: "Hvad fanden er der galt med Amerika?" virker det legalt at bande. Da jeg første gang hørte debat om bogen i radioen, tænkte jeg: hvorfor bander de? Men så var det titlen på bogen. Så det var de nødt til.

Det officielle Danmark har et ansvar for at tale ordentligt. I en nyhedsudsendelse på tv om en ordblind, der alligevel havde klaret sig godt, fik vi af studieværten først at vide, at kvinden var ordblind, hvorpå hun rettede

det til: eller ... ikke sa god til at læse. Det er sadanne forsigtigheder, der gør, at ordene mister deres betydning. Jeg kalder det okayifiseringen af sproget. En slags blødgørelse.

I imødekommelsens navn taler vi lige lovligt pædagogisk. "Er du okay?" spørger vi børn, hvortil de oftest svarer ja, for helt darligt gar det vel ikke, men heller ikke helt godt. Vi gar efter ja'et, ivrig som en telefonsælger. Sproget bliver stillet til radighed for manipulation, men i manipulationen forsvinder betydningen ogsa. Den ene dag betyder okay: rimeligt godt, den næste dag: rimeligt darligt.

I dag kommer det skraplan, vi befinder os pa, mindre nedefra end oppefra. Politisk korrekt sprog dominerer hverdagsdialogen, og sakaldte plusord ender ofte som uklart vrøvl. Lad ga, at man ikke kan blive gammel, kun ældre, men grotesk er det, at ung sa ikke længere har en modsætning. Ingen har en sygdom længere, de har en lidelse. Intet firma har underskud, men negativ vækst. Og for unge kan det være svært at forsta, at de voksne har udfordringer og er ledige i stedet for arbejdsløse. Ledig som i en ledig stol eller mon en fri stol? Positiv-sproget pakker realiteterne ind i vat.

Vi gør os umage for ikke at være dømmende, men bliver ogsa nødt til at være præcise. Sprog, viden og grænser hænger sammen. Det ved vi. Det var interessant, da Lars Løkke gik om bord i forskellen pa at have et standpunkt og en holdning (24.5. 2013, TV2). Journalisten ringede forstaeligt nok efterfølgende til professor Jørn Lund, der forklarede, at der faktisk er forskel. Han sagde: "En holdning er den sammenhængende række af værdier, der ligger bag hvert standpunkt." Det gav da mening, og et øjeblik blev der lagt op til at forsta en væsentlig forskel.

De

sehud. Er det, fordi de aldrig nævner Gud, og kun dronningen gør det? En standup-komiker skulle illustrere forskellen pa dansk og amerikansk stil i taler: "Jeg star her foran jer i dag, ydmyg over for opgaven, vi har foran os, taknemmelig for den tillid I har vist, tankefuld over vore forfædres ofre" som det hedder i Obamas indsættelsestale. Dette blev sammenlignet med Foghs tørre jeg-holder- mig-til-fakta-stil som i nytarstalen: "Det er i aften arets sidste aften". For de unge er det en skam, at de ikke har seje, danske talere at se op til. De ma finde kunsten andre steder. Vi skal vise dem, at der er et vigtigt og stort rum bagved dagligsproget, at der er noget at hente, hvis man vil opleve højder og dybder. Det rum, som den norske forfatter, Jan Kjærstad, i Information (12. april 2013) opfanger igennem romanen.

Han siger: "Som forfatter vil jeg gerne give det samme til læserne, som jeg selv far ud af at læse en god roman: En erkendelse, som er ordløs. Det er paradokset. Det allermost værdifulde i en god roman (...) er en indsigt, du fornemmer med din intuition, og som bliver lagret i kroppen pa dig, men som du aldrig vil være i stand til at udtrykke med ord. Det er det, der adskiller skønlitteraturen fra faglitteraturen."

Det er ordløse, der opstår i mødet med ord, der betyder noget. Måske er det vejen frem. Litteraturen er også det sted, hvor "okay" i hvert fald bliver undersøgt nærmere. Okay er bare ikke okay i litteraturen! Det skal være mere præcist.

"Vores øl" talte man om engang som et hint om, at det måske var bedre end i hvert fald lige så godt som alt det udenlandske. Det er Vores sprog. Brug det. Yo.

Tekst 3.

Lotte Thorsen

Stavefejl går ikke på sociale medier

Selv om sproget er mere sjusket på eksempelvis Facebook accepterer unge ikke stavefejl som udeladelse af stumme bogstaver og fejl i dobbelte konsonanter, viser dansk forskning.

Lotte Thorsen Journalist

Journalist på kulturredaktionen. Medforfatter til Nynnes Dagbog.

Det er tilsyneladende ikke de samme stavefejl, der generer unge og voksne danskere.

De stavefejl, der irriterer unge mest på Facebook, er, når folk ikke skriver stumme bogstaver som eksempelvis h i 'hvad', eller når de roder rundt i, om der skal være enkelt- eller dobbeltkonsonant i ord som 'professionelle', viser tre nye undersøgelser.

En tidligere undersøgelse af holdninger til stavefejl viser, at voksne danskere bliver mest irriteret over sjuskefejl, forkert brug af nutids-r – når man skriver 'at introducerer' – og særskrivningsfejl, det vil sige, når man skriver 'lamme koteletter' i to ord i stedet for det korrekte 'lammekoteletter'.

»De unge synes generelt, at folk, der laver fejl med stumme bogstaver eller dobbeltkonsonanter, virker dumme. Det er fejl, som ifølge de unge får folk til at fremstå uvidende. For hvis man skriver 'hvad' uden h, så viser det, at man ikke har tilegnet sig en kompetence, man burde have tilegnet sig allerede i 6.klasse, som en af de unge udtrykker det. I den gamle undersøgelse af voksnes holdninger til stavefejl var det mest irriterende sjuskefejl, mens kompetencefejl mere vakte medlidenhed«, siger Marianne Rathje, adjunkt ved Syddansk Universitet.

Sammen med Anna Kristiansen, ph.d.-stipendiat i Dansk Sprognævn, står hun bag tre nye undersøgelser af unges holdninger til stavefejl på de sociale medier.

De stavefejl, der generer de unge mindst, er, når folk skriver små i stedet for store begyndelsesbogstaver efter punktum eller i egennavne som 'Holbæk'. Ligesom sjuskefejl heller ikke generer de unge synderligt. Eller som en handelsskoleelev siger i en af undersøgelserne:

»Et stort forbogstav efter punktum er helt normalt, det ved man godt, at folk godt kan finde ud af, så det virker mere, som om folk er dovne, frem for at de er uvidende, og det er sgu bedre, for dovne kan vi alle sammen være«.

Mens det er helt okay at skrive 'Peter' eller 'Jylland' med lille begyndelsesbogstav, når man skriver sammen med sine jævnaldrende, gør de unge sig ifølge undersøgelserne mere umage, når de skriver til deres forældre eller bedsteforældre.

Det uformelle sprog smitter

For få år siden frygtede sprogforskere, at den store mængde af sjusk og uredigeret tekst på de sociale medier ville smitte af og gøre unge danskere til mere usikre stavere.

Men den frygt er tilsyneladende ubegrundet. I næste uge forsvarer Andreas Stæhr fra Københavns Universitet sin ph.d. om hverdagssprog på de sociale medier, der blandt andet viser, at tanken om, at Facebook er et frirum, hvor man kan skrive, som man vil, er en myte.

Der er nemlig tydelige regler for, hvordan unge kan og ikke kan skrive på Facebook.

»Vi skal ikke være bange for, at de unge bliver ligeglade med, hvordan de skriver, fordi de bruger de nye medier. Tværtimod. Det tyder på, at retskrivningsnormen lever i bedste velgående også på de sociale medier. De unge retter hinandens sprog på Facebook, men ikke kun for korrekthedens skyld. Det kan også være for at drille hinanden, positionere sig eller måske

flirte med hinanden. Så når man retter hinanden, er det ikke kun for at vise sine egne akademiske kompetencer«, siger han.

En undersøgelse blandt 525 danskere fra 2012 viste ellers, at 38 procent mente, at de sociale medier var en større trussel mod skriftsproget end påvirkning fra engelsk, ungdomssprog, ukorrekt sprogbrug i de traditionelle medier og mangelfuld undervisning i skolen.

»Så der findes altså en negativ forestilling i det danske samfund om de nye mediers skadelige indvirkning på skriftsproget«, siger adjunkt Marianne Rathje, Syddansk Universitet.

Og trods selvjustitsen vil det ifølge hende »være naturligt«, at den uformelle sprogbrug på Facebook smitter af på andre steder i samfundet.

Det gør den blandt andet hos Dansk Sprognævn, som ifølge ph.d.-stipendiat Anna Kristiansen nogle gange modtager mails med smileyer i.

»Og det så man ikke for ti år siden. Sproget på de sociale medier er selvfølgelig mere uformelt, end hvis du skriver en dansk stil, og vil måske nok smitte lidt af på de mere seriøse genrer. Men masser af mennesker, som stort set ikke skrev før, skriver nu hver dag, fordi man har de nye medier. Og man må gå ud fra, at det træner sproget, at man hele tiden skriver og holder sig i gang«, siger hun.

Sprogforskerne mener, at sprogforandringer i høj grad sker som følge af sprogholdninger. Så ifølge Anna Kristiansen er det ikke sandsynligt, at de unge generelt vil begynde at lave flere stavfejl på Facebook.

»Men måske vil vi se flere slåfejl og flere fejl med små og store bogstaver, fordi de unge ikke finder den type fejl særlig alvorlige. Men der er også en positiv afsmitning fra de sociale medier, fordi så mange mennesker skriver og læser på de sociale medier hver dag, og det ville de ikke have gjort ellers«, siger Anna Kristiansen.

Direktør i Dansk Sprognævn Sabine Kirchmeier-Andersen finder de nye undersøgelser »en lille smule beroligende« i forhold til de bekymringer, man havde i begyndelsen, men:

»Det er bestemt ikke sådan, at man kan sige, at nu kører det fuldstændigt gnidningsløst. Men der er da nogle positive tegn, og vi bliver ved med at følge med i, hvordan det udvikler sig«.

FAKTA

Ph.d.-stipendiat Anna Kristiansen, Dansk Sprognævn, har gennemført to undersøgelser af 352 unges holdninger til **stavfejl på Facebook** – én, der undersøger deres bevidste holdninger til sprog, og én, der undersøger deres ubevidste holdninger til sprog. Adjunkt på Syddansk Universitet Marianne Rathje har for sprognævnet lavet en **kvalitativ interviewundersøgelse** af 10 andre unges holdninger til stavning på Facebook.

I næste uge forsvarer Andreas Stæhr fra Københavns Universitet sin ph.d. om **hverdagssprog på de sociale medier**.

